

Kina (73)

Im. Fl.n.søkr. 20 J.nr.

- 7 NOV. 2002

Antal bilag Aktnr.

143

Uighurerne

- **Baggrundsnotat om en glemt minoritet i Kina og Centralasien**

2/11-02

September 2002

1. Baggrund

Uighurerne er en centralasiatisk befolkningsgruppe, der hovedsagelig bor i den vestlige autonome provins Xinjiang i Kina, men også findes i Kasakhstan, Usbekistan og Kirgisistan. Deres sprog og etnicitet er markant anderledes i forhold til han-kineserne, som er majoriteten i Kina. Uighurerne taler et sprog, som er beslægtet med tyrkisk og mongolsk. De menes at stamme fra det centralasiatiske folk hunnerne. De er næsten alle muslimer. I Xinjiang bor der ca. 8 mill. uighurer (andre kilder hævder op mod 15 mill.) og et lignende antal kinesere. Derudover er der mindre grupper af mongoler, kasakker og andre. Uighurerne har siden kommunisternes magtovertagelse i Kina været under voldsomt pres på grund af en befolkningspolitik, der har opmuntret han-kinesere til at flytte til Xinjiang og dermed betydet, at uighurerne er ved at blive til en minoritet i provinsen.

Xinjiang, som de fleste uighurer foretrækker at kalde for Øst Turkistan, blev invaderet og koloniseret af Kina i flere omgange og senest i slutningen af det 19. århundrede. Siden har landet været underlagt kinesisk overherredømme med et par enkelte undtagelser blandt andet i 1933 og 1944, hvor det kortvarigt lykkedes uighurerne at få løst sig fra Kina pga. den japanske invasion og senere borgerkrig i Kina.

Xinjiang er med sine 17% af det samlede landareal i Kina den største provins. Provinsen ligger rent geografisk i et politisk ømtåleligt og strategisk hjørne med grænser op til Rusland, Mongoliet, Kasakhstan, Kirgisistan, Tajikistan, Afghanistan og Pakistan. Den ørkenrige provins har altid været meget tyndtbefolket og har af samme grund været brugt til talrige atomprøvesprængninger. Til trods for dette har provinsen også spillet en nøglerolle for handel og kontakten mellem Østasien og Centralasien. Silkevejen har sat sine tydelige spor hen over provinsen. Xinjiang er desuden rig på olie, gas og mineraler.

Xinjiang har i hele Folkerepublikkens historie været underudviklet i forhold til de mere fremgangsrigge provinser i landet. Det er især blevet meget tydeligt de senere år, hvor den rekordhøje vækst i Kina nærmest er gået uden om provinsen. Det kinesiske styre opmuntrer dog kraftigt til investeringer i denne region blandt andet ved en kraftig prioritering af regionen i den seneste femårsplan fra 2001.

Uighurerne har altid været kendt for deres stædige og vedholdende kamp mod det kinesiske overherredømme. Kampen for selvstændighed har dog ofte været meget voldelig i form af oprør, kidnappinger, likvideringer og bombesprængninger. Frihedskampen har aldrig optaget folk i den vestlige verden på samme måde som tibetanernes kamp for frihed, der på mange områder ligner

uighurernes. Op gennem 1980'erne og 1990'erne blev separatisterne i Xinjiang meget inspireret og opmuntret af afghanernes succesfulde kamp mod Sovjetunionen. Desuden så separatisterne, at deres muslimske brødre i Sovjetunionen fik deres egne lande og selvstændighed, efter at Sovjetunionen gik i opløsning, hvilket forstærkede ønsket om et frit Øst Turkistan.

Der har ikke været tegn på den store støtte til de kinesiske uighurers frihedskamp blandt uighurerne i de omkringliggende lande. Til trods for dette ses en øget mistænkeliggørelse af uighur-minoriteter i blandt andet Kasakhstan, hvor man forbinder dem med terrorisme, separatisme o.s.v.

2. Den seneste politiske og militære udvikling

I juni 2001 indgik Kina en strategisk alliance med Rusland, Kasakhstan, Tadjikistan, Kirgisistan og Usbekistan – også kaldet "Shanghai Cooperation Organization". Alliancens formål er at inddæmme og isolere separatistbevægelser i regionen og komme terrorisme til livs, som begge går på tværs af grænser. Endelig har alliancen til formål at holde vestlige magter væk fra at blande sig politisk og militært i regionen ved selv at tage hånd om situationen.

I forbindelse med Kinas samarbejde i terrorbekæmpelse med blandt andet Kirgisistan vil de fem lande i aftalen oprette et antiterror kontor i Bishkek i Kirgisistan. Mange uighurer frygter, at de som følge deraf vil risikere forfølgelse fra kinesiske myndigheder eller deres agenter i Kirgisistan.

2.1 Efter 11. september terrorangrebene

Siden den 11. september 2001 er kursen over for separatistbevægelser og religiøs fundamentalisme i regionen skærpet. Det er blevet lettere for den kinesiske regering at legitimere over for omverdenen, at der er behov for at føre en stram linje. Desuden er det blevet sværere for uighurerne at vinde international støtte og sympati, eftersom visse af deres separatistbevægelser er blevet sat i forbindelse med Osama bin Ladens Al Qaida netværk, og eftersom en mindre del af dem har adskillige terroristaktioner i Kina på samvittigheden. USA har dog aldrig støttet de kinesiske myndigheders menneskerettighedsovertrædelser i regionen og har hele tiden afholdt sig fra at kalde separatisterne blandt uighurerne for terrorister. USA's tilbageholdenhed skyldes til dels, at separatisterne i Xinjiang ikke har et internationalt virke og ikke er nogen videre trussel mod USA. Blandt de organisationer, som beskyldes for at stå i ledtog med Al Qaida, er blandt andre East Turkestan Islamic Party, Home of East Turkestan Youth og East Turkestan Liberation Organization, og mange andre er blevet nævnt. Talrige kilder (herunder de kinesiske myndigheder) hævder, at mange hundrede uighurer er blevet trænet i Osama bin Ladens lejre i Afghanistan og derefter sendt tilbage til Kina og at Al Qaida har været med til at finansiere separatistbevægelsernes kamp. Flere af bevægelserne har efter sigende også forbindelser til den islamiske organisation Hizb-ut-Tahrir, som kæmper for indførelsen af sharia-lovgivningen og Khalifa-ledede stater.

3. Menneskerettighedssituationen

De kinesiske myndigheder har reageret meget kraftigt på de løsrivelsestendenser, der har gæret i regionen. Der findes mange tusinde politiske fanger, og provinsen er det eneste sted i Kina, hvor politiske fanger henrettes. I april 2001 indledte den kinesiske regering en "strike hard" kampagne, som gik ud på at slå hårdt ned på kriminelle (herunder politiske modstandere i Xinjiang provinsen). Dette fik henrettelserne i Kina til at stige markant, og kampagnen er heller ikke gået uden om uighurerne.

Forholdene for kinesiske uighurer i Kasakhstan blev kraftigt forværret i oktober 2000, hvor to kazakhiske politimænd blev dræbt af kinesiske uighurer. Hændelsen medførte, at flere hundrede kinesiske uighurer blev fængslet, og i samme forbindelse blev fire personer skudt under en politiaktion.

3.1 Politisk forfølgelse

Politisk forfølgelse af uighurer i Xinjiang er meget udbredt. Det er ikke kun højt profilerede medlemmer af separatistbevægelser, der risikerer forfølgelse, men alle, der deltager i demonstrationer, uddeler ulovligt materiale eller udviser en mistænkelig adfærd i de kinesiske myndigheders øjne. Familiemedlemmer til politisk aktive risikerer også politisk forfølgelse og i nogle tilfælde fængslinger.

Intellektuelle risikerer også politisk forfølgelse alene på baggrund af deres forskning. I 1998 blev en lektor anholdt og idømt 11 års fængsel for sin forskning i uighurnes historie.

3.2 Religiøs forfølgelse

Kun imamer, moskeer og koranskoler, der er officielt godkendt af de kinesiske myndigheder, må have et virke i Xinjiang. Der er religionsfrihed i Kina, men de kinesiske myndigheder ønsker under ingen omstændigheder, at religiøse ledere på nogen måde kommer til at udgøre en trussel mod deres magtmonopol. I Xinjiang er emnet særligt følsomt, idet der ud over et etnisk skel mellem han-kinesere og uighurer også er et religiøst skel.

I statsskoler må muslimske studenter ikke bede, have koranen på sig, overholde ramadanen med videre.

3.3 Henrettelser og anvendelsen af tortur

Som nævnt ovenfor er Xinjiang den eneste provins i Kina, hvor politiske fanger henrettes. "Strike hard" kampagnen har medført en stigning i henrettelserne.

Tortur på fanger i politiets og militærets varetægt er ikke ualmindelig, og der er talrige eksempler på uighurer, der er blevet tortureret i politiets varetægt.

3.4 Fængsling uden dom og uretfærdig rettergang

Den før omtalte "strike hard" kampagne i Kina har medført mange flere summariske retssager og henrettelser i et system, som i forvejen syntes at mangle nogle basale retsgarantier. Mange sager bærer præg af at være afgjort på forhånd, og advokatbistanden er typisk meget ringe eller ikke eksisterende.

Kampagnen har lagt et stort pres på de enkelte provinser i Kina om at få dømt så mange så hurtigt som muligt. Det har skabt et stort problem for retssikkerheden.

3.5 Retten til selvbestemmelse

Uighurnes ret til selvbestemmelse er (formentlig) krænkert. Retten udspringer af, at Xinjiang før den kinesiske tilstedeværelse var selvstændigt og suverænt. At Xinjiang er en autonom provins er efter flere iagttageres mening uden videre indhold. Xinjiangs integration (assimilation) i det kinesi-

ske rige er stort set kun sket ved, at kinesere har bosat sig i Xinjiang og plejet de politiske, militære og økonomiske forbindelser med videre til resten af Kina.

4. Refoulement af uighurer

Der har været talrige eksempler på, at uighurer, der har opholdt sig i nabolandene til Xinjiang er blevet sendt tilbage til Kina til henrettelse. Dette har i mange tilfælde klart været i strid med non-refoulement-princippet.

Uighurer, der flygter fra Kina til Kasakhstan, nægtes i mange tilfælde adgang til asylproceduren. Kun i ganske få tilfælde er der blevet givet asyl til denne gruppe af flygtninge. Adskillige er blevet sendt tilbage til Kina. Hvor flygtede uighurer har stået til dødsstraf ved en tilbagesendelse til Kina, er det i nogle tilfælde lykkedes menneskerettighedsorganisationer i Kasakhstan af afværge en tilbagesendelse.

I Kasakhstan risikerer flygtninge fra Kina, der illegalt krydser grænsen, folk der skjuler flygtninge samt flygtninge med falske papirer at blive straffet med bøde eller fængsel.

Kun få kinesiske uighurer søger asyl i Kirgisistan, og de er i høj grad udelukket fra asylsystemet. Grunden til, at mange af dem ikke søger, er, at de er bange for efterfølgende at blive tvangsudsendt. Det er meget usikkert hvor mange flygtninge fra Xinjiang, der opholder sig i Kirgisistan. Der er flere eksempler på uighurer, der er blevet tvangsdeporteret til Kina og derefter henrettet.

I forbindelse med de allieredes krig i Afghanistan i 2001 har Kina uden held forsøgt at presse blandt andet USA til at udlevere tilfangetagne uighurer, der har kæmpet for Taleban og Al Qaida.

Pakistan har lukket koranskoler og kollegier med studenter fra Xinjiang og sendt uighurer tilbage til Kina. Dette er blevet gjort for at forhindre, at der skulle opstå en dårlig stemning de to lande imellem, da en fortsat levering af avancerede kinesiske våben til Pakistan har haft en meget høj prioritet hos sidstnævnte.

5. Flygtningenævnets praksis

Fra begyndelsen af 2001 til begyndelsen af 2002 har der været otte sager for Flygtningenævnet. Alle sager endte med et afslag.

Alle sager omhandlede uigurer fra Kasakhstan og Kirgisistan.

De fleste af ansøgerne var flygtet ud af hjemlandet pga. problemer med kriminelle medborgere og chikane fra civilbefolkningen. Enkelte sager blev af Flygtningenævnet anset som utroværdige, da ansøgerne havde ændret forklaring undervejs. En enkelt ansøger havde unddraget sig militæret. I sagerne om chikane og problemer med kriminelle henviste Flygtningenævnet ansøgerne til at søge de lokale politimyndigheders beskyttelse.

6. Vigtigste kilder

- Amnesty International: "Worldwide appeals August 2002/ China: Uighur historian behind bars", august 2002.
- Amnesty International: "People's Republic of China, Gross Violations of Human Rights in the Xinjiang Uighur Autonomous Region", april 1999.
- Amnesty International: "Annual Report 2002, China", maj 2002.
- Human Rights Watch: "China: Human Rights Concerns in Xinjiang, Human Rights Watch Backgrounder", oktober 2001, www.hrw.org.
- Raman, B.: "US & Terrorism in Xinjiang", paper no. 499, South Asia Analysis Group, juli 2002, www.saag.org.
- Udlændingestyrelsen: "Rapport fra fact-finding mission til Kazakstan og Kirgizistan", 27. maj-10. juni 2001.
- U.S.Department of State: "Country Report on Human Rights Practices - China", U.S. Department of State Country Reports on Human Rights Practices, marts 2002.
- U.S.Department of State: "Country Report on Human Rights Practices - Kazakhstan", U.S. Department of State Country Reports on Human Rights Practices, marts 2002.
- U.S.Department of State: "Country Report on Human Rights Practices - Kyrgyzstan", U.S. Department of State Country Reports on Human Rights Practices, marts 2002.
- Yom, Sean L.: "Conflict Profile: Uighur Muslims in Xinjiang", december 2001, www.uyghuramerican.org.

